

Gulipán-fogás.

Ilyet is kevés vadászember jegyezhet fel az emlékei közé. Hisz' a gulipán, a kardesórú sneff (Recurvirostra avocetta) egyike a ritkább madaraknak s kivált ma már napról-napra kevesebb alkalmunk van vele a szikes tóságok környékén találkozni.

Mert eredetileg az ilyen szikes pusztákat kedveli minálunk; ily helyeken kerül hirtelen elénk, hogy néha azt sem tudjuk, mi szél hordta a közelségünkbe.

A gulipán egyike legszebb gázlóinknak. Tulajdonképen már nem is egészen csak gázló, mert halványkékes hosszú lábszára úszóhárttyával pompásan összekötött három ujjban végződik. Az érdekes madár tehát ezáltal jó úszó is. Nagysága akkora, mint egy kisebbfajta karesú házigalambé; színe fehér és a feketének, meg a sötét kávébarnának a keverékével tarkázott. Csőre nem éllel, hanem lappal indul ki fejéből s kellemes, könnyed hajlással görbül *feléle*. Ebben a tekintetben tehát speciálitás, mert minden más madarunknak a csőre — illetve csorra — vagy egyenes, vagy lefelé görbülő. Csak a gulipán kivétel.

Röptében a gulipán félreismerhetetlen. Szárnyalása lassú, lágy libegés; emlékeztet arra a szárnymozgásra, amit a levegőben egy ponton álló vércse mutat. Lábát s nyakát épügy nyújtja ki, mint a gölya, azaz egyenes merevséggel. Rendkívül kíváncsi s ez sokszor okozza vesztét, mert míg a szélkiáltó a szikestavak környékén bolygó vadász elől rendszerint lőtávolon kívül kél fel, addig a tóban ácsorgó gulipán inkább arra kap kedvet, hogy érdeklődéssel közeledjék az idegen alakhoz, aki a szép madár láttára bizony akkor is kísértetbe jön, ha különben eszébe sem volt, hogy gulipánra vadászszék.

Kivált az öreg tojóknál tapasztaltam ezt az igazán vénasszonyos kíváncsiságot. A tetétleni (Pestmegye) szikes tavak táján gyakran megfigyeltem, hogy amint a lakatlan rónán ember közeledik az ő tanyája felé: sietve igyekeznek közelebről venni szemügyre az idegen vándort. Ilyenkor egyhangú, de kellemes, csengő tisztaság dolgában némileg a szélkiáltóira emlékeztető hangot (glu-glu! glu-glu!) hallatva siet kíváncsisága tárgya fölibe; ott kering azután sokáig, folyvást ismételve „glu-glu“-ját. Az ember többször is elhibázhatja, a bárgyu madár újra meg újra visszatér. Mondom, kivált a vén tojó; míg a kinőtt fiatal ily mértéktelenül még sem kíváncsi. Azok is mutatnak a látogatás iránt érdeklődést, de sokkal óvatosabban. Mégis eléggé arra, hogy valamely csöndes, késő őszi délután negyed-órakig gyönyörködhezzünk e szép sárlakók légi sétáiban.

Erre volt alkalmam egyszer november elején, felséges szép őszi időben. A nagy magány, a környék teljes kiáltsága véghetetlenül növelte a költői hangulatot, amit három gulipán — az egész nagy szikestónak látszólag összes lakossága — keltett, fent libegve, a tavat kerülgetve, miközben a délutáni napsugarban fürödve fénylettek s szünet nélkül hallatták azt az elámosító „glu-glu!“-t.

Az idén a véletlen különös módon juttatott egy kis parázs, de valóságos gulipán-vadászathoz.

Hauer H. Béla barátom sóséri szikestavai környékén próbáltuk meg a keresztek között a libalest. Aratás után tudniillik a nálunk költő nagy szürke lúdnak már teljesen kinőtt ivadéka csapatokban látogatnak el a keresztek közé, ahol terített asztal várja őket. Ha két keresztet úgy rak össze az ember, hogy közte jól megbújhat, akkor a beszálló, odahúzó ludakból esetleg szépen kiveheti a dézsmáját.

Itt helyezkedtünk el épen, amikor gulipán-„glu-glu“ ütötte meg fületem. Vagy féltuczatot pillantottunk meg csakhamar e szép madarakból, amelyek közt kettő még a rendes ismeretes mértéket meghaladva is alkalmatlankodott a kíváncsiságával.

Egyre ott kovályogtak fölöttünk, előttünk s éles, szinte haragosan izgatott hangon fűjták egyhangú dalukat.

Már a magam rejtőzöhelyén voltam s a gulipánok még folyvást nyugtalankodtak, pedig minden perczben jöhettek a libák.

Nincs más mód, gondoltam, ezeket el kell némítani. Ambár nem gulipánózás volt a célom, mit tehettem, ledurantottam a két nyughatatlant. Jól is tettem, mert erre a többi arább vonult s a környék elesöndesedett, aminek a következtében csakugyan hozzájuthattam azután egy jó lövéshez az érkező ludakra.

Minthogy lúd kevés volt s a húzás hamar véget ért, felczihelődtünk, hogy bevonuljunk lassan a tanyára. Ekkor megint előkerültek a gulipánok. Újra hat volt; — s ebből a társaim, akik közül mindössze egy lótt volt eddigelé egy szélkiáltót, ugyancsak ostromolni kezdték az egeket. Szólt a puska s a hat gulipán közül csakhamar terítéken volt négy, összesen tehát az enyémmel együtt hat. Ekkor abbanhagyták a mulatságot, bőven lévén kitémni való áldozat. Tudniillik ilyen emlék-madárta vágytunk a szép szárnyasokból.

A java pedig csak most következik.

Másnap teljesen eredménytelen hajnali libavárás után épen búcsúzni készültünk a szikestavak területeitől, amikor az egyik tó irányában néhány szélkiáltó szállott le. A puskások már szekéren ültek; egyiköknek kedve támadt, hogy megpróbálja, bevárná-e a szélkiáltó a szekerünket. Arra hajtatunk. A szélkiáltók bizony eliszkoltak, hanem azért valami furcsaság ugyancsak felébresztette érdeklődésünket.

A szikestóban egy különös fehér, de egy jókora fűrj-nél alig nagyobb madár forgott-mozgott nagy elevevésséggel és bogarászott. Csakhamar felfedeztük, hogy a tó túlsó partján még három ilyen madár ácsorog egymás mellett.

Egyikünk sem tudta, hogy mi lehet ez a fehér család. Arra, hogy gulipánok legyenek, már kicsinységök miatt sem gondoltunk.

Azt, amelyik az innenső part közelében futkosott, az egyik puskás nagy távolságból szépen lelőtte. A szikestóba a kocsis küldtük a madárért, amelyre mindnyájan kíváncsiak voltunk. Alighogy a kocsis beléalt, a lelőtt madár magához tért, (mint később kitűnt, a feje alatt kapott egy horzsoló sörétszemet) lábra kap s megindul. A kocsis utána. A madár csodálatos síma, de rendkívül gyors futással halad előtte. A kocsis is futásnak ered. A madár a szikes tóban, amelyben csak tenyérnyi víz volt, mindenütt előtte jár. Végre kint a mezőn, legalább is négyszáz lépésnyire a kiindulási ponttól, elnyomta a kocsis.

Az volt a legkülönösebb, hogy a madár a röpülést még meg sem kísérlette; egyetlen egyszer sem csapott a szárnyával. Hozza végre a kocsis és akkor látjuk, hogy biz az egy még a röpülésig ki nem fejlődött fiók-gulipán.

A többi ezalatt kivonult a tóból s messziről láttuk, hogy igyekeznek a zöld parton, rendkívül gyors lábbal. Olyanok voltak, mintha fehér tengeri malaczkok lettek volna, csak-hogy sokkal fürgébbek annál.

Hamar a szekérre mindenki, utána a kis gulipánoknak! Hisz' ilyenhez nem mindennap jutunk. A gyorsan ügető lovak végre annyira megközelítették az árvákat, (most már nyílt dolog volt, hogy vezető nélkül vannak) hogy hamarosan leugrálhattunk a szekérről és kiki egy-egy gulipánkát vett előzőbe, gyalogszerrel.

Mondhatom, régen futottam úgy. És mégis futnom kellett legalább kétszáz lépést, amíg a magam kis hunezutját lefülelhettem.

Társaim is jól kifáradtak. Az egyik, még pedig egy régi, tapasztalt, korrekt vadász úgy járt a furcsa izgalomban, hogy amint a part egy kis gázosából egy nyúl patant ki előle, annak csak a fehér tükrét látta s elkezdte kergetni egy darabig, abban a hitben, hogy az is gulipánka.

Összesen tehát négy eleven kis gulipánunk volt. Most láthattuk csak jól, hogy milyen gyönyörűek. Színezésök már tökéletes volt. De röpülni még nyolcz nap múlva sem igen tudtak volna.

Addig pedig bizonyosan összefogdosta volna őket a ragadozómadár, ami ott elég gyakori.

Szíves örömet eleresztettük volna őket megint, de nem lehetett reménylenünk, hogy magokra hagyva, szülők nélkül, meg tudják találni a kellő rejtőzés módját. Hisz több száz lépésnyire is látni lehetett őket, amint fedezetet nem is keresve, futottak. A vadászó sólyomnak valósággal kínálták magukat.

Igy azután azt gondolták: hadd legyen haszna ebből a ritka gulipánózásból a tudománynak. Egyik társunk Budapestre hozta valamennyit. „Csoportos családi jelenet“ lesz majd belőlük, talán a nemzeti múzeum állattárában.

Bársony István.

A Tiszántúl és Erdély vadászati viszonyai.

Ha az idegen bejárja hazánk északkeleti, keleti és délkeleti részét és látja a hatalmas erdőkösorúta hegy-láncolatokat, melyeket mély völgyek szelnek át és ha nem győz csodálkozni a természet gyönyörű változatosságain s hozzá ha vadászember, felkiált: „Ah ily gyönyörű vadászterületeket ritkán lát az ember!“ „Itt bizonyára ezrével tanúzik a hasznos vad.“ „Mily félséges vadászterületeket tarthatnak ily gyönyörű vadászterületeken!“

Nézzünk hát utána, hogy úgy van-e. Bizony szomorú, de nem egészen úgy van.

Elteltek attól, hogy az apróvad itt, hazánk nyugati részéhez viszonyítva, mily csekély számban fordul elő, nagy vadban sem bővelkedünk oly arányban, amint azt a terület nagysága és a kedvező fekvés után megkívánhatnók. A hasznos vadak közül elsőnek említhetem meg a fővadat. A szarvasok Bihar legnagyobb részén még 12 évvel ezelőtt is egészen ismeretlenek voltak. 1890-ben hozatott gróf Zichy Jenő a Károlyi gróftól Nagykarolyból a Kövesden létesített vadaskertjébe szarvasokat. Ezek, mikor már szép számmal voltak, a vadaskertből kibocsájtattak és ma már az egész környéken meglehetősen el is szaporodtak, nagy örömükre a szomszédos vármegyék kisebb birtokosainak és vadászainak. — Özekeit is a vadászterületek nagyságához képest, különösen az erdélyi részekben, bizony keveset találunk. — A vaddisznók helyüket folyton változtatva, kisebb kondákban barangolják be a rengeteg erdőt. Allandóan csak nagyobb uradalmak területein tartózkodnak, ahol nem nyugtalanítják őket folytonosan a favágók, fuvarosok és pásztorok. (Jobban mondva a pásztorok kutyái). Az apróvadról különösen a keleti szélen nem is szólhatunk. De hát erről nem tehetünk, amennyiben az alacsonyabb fekvésű helyeket kivéve, hazánk e része az apróvadnak már csak klimatikai viszonyainál fogva sem felel meg. Azonkívül a kártékonyak minden nemei erősen pusztítják az apróvadat. A kártékonyak közül előfordul: a medve, farkas, róka, vadmacska stb. s a szárnyas ragadozóknak ezrei, különösen kánya, szarka és varjú. Ezeket bizony szép számmal találjuk.

És talán nem áll módunkban ezeken a viszonyokon változtatni? Dehogyan. Igaz, hogy e szomorú állapotoknak összes okait leírni szinte lehetetlen. — Hanem azért az alábbiakat tartom a legfőbb hibáknak s azért fontoljuk azokat meg és vonjuk le belőlük a tanulságot.

Nagyon elszomorító az a dolog, hogy kisebb erdőbirtokosaink, sőt nagybirtokosainknak legtöbbje is (tisztelt a kivételnek) különösen az ország keleti részeiben az erdők és vadak gondozásával oly embereket biznak meg, illetőleg fogadnak fel, a kik a vadak gondozásához, a kártékonyak pusztításához vajmi keveset értenek. Ezek szorosan vett értelemben azt sem tudják, hogy tulajdonképpen mi is az a vadászat!

Többnyire azt hiszik, hogy az a vadászat, amikor össze-vissza lelövöldöznek mindenféle hasznos vadat és ezzel *kedveskednek gazdáiknak*. — De hát miért alkalmaznak erdőbirtokosaink ilyen védőszemélyzetet? Talán nem kapnak

másokat? — Hát bizony egyrészt nehezen is kapnának kellő számban. Ennek oka pedig az, hogy erdőbirtokosaink nagyrésze, kivéve a nyugati részen és a dunántúliakat, az alsóbb erdészeti és vadászati személyzetnek oly gyarló fizetést biztosít, a melyből megélni nem a legkisebb feladat. Ennek természetes következménye az, hogy a vadászati és ami vele szorosan összefügg: az erdőőri pályára tisztességes, szorgalmas ember ritkán megy. S ha egypár kötelességtudó ember elfoglalja is azt, igyekszik azon, hogy a szakvizsgát letéve, az államhoz, esetleg államilag kezelt birtokra juthasson, ahol tisztességes fizetést kap, jövője biztosítva van, amennyiben nyugdíjra is tarthat számot. — Már most magánbirtokosaink fogadnak olyan védőszemélyzetet (ügynevezett gornyikokat), akiknek nagyobb része sem az erdőhöz, sem pedig a vadászathoz nem ért. *De megelégszik 200—300 korona évi fizetéssel is! És ez a fő!* És épen itt a hiba; amit megtakarítanak ily módon, tízszeresen ráfizetik azt személyzetök tudatlanságára.

Beszéltem ebben a tárgyban egy erdőbirtokossal, aki azt felelte: „Mért fogadjak én olyan embert, aki többet ért a vadászathoz és több fizetést kíván?“ „Vad úgy sincs, ami kevés van, annak gondját tudja viselni az én Nuczujom is!“ — Hát bizony nincs vad, de úgy hiszem, hogy a Nuczuj kezelése alatt sohasem lesz. Sőt tudok nem egy esetet, amikor egyik-másik erdőbirtokos csak azért fogadta meg *erdőőrjének* a környék legveszedelmesebb *vadorzóját*, mert sohasem tudták (a Nuczujok) tetten érni és egyáltalában nem bírtak vele!

No már ez abszurdum. Furcsa világításba helyezi egyik-másik erdőbirtokos gondolkozásmódját. Már most hogy kívánhatjuk azt, hogy ilyen emberek lelkiismeretesen teljesíthessék kötelességüket, akik még hozzá anyagi gondokkal is küzdenek. Épen ez az a pálya, amely folytonos életveszélyek közt vezet. Sohasem tudja az a vadór vagy erdőőr, ha családját otthon hagyva, pagonyát járja körül, hogy visszatérhet-e valamikor azok körébe.

Tehát épen ezen a pályán levőket kellene úgy fizetni, amint azt a terhes szolgálat megkívánja. — A tévedések kikerülése végett szükséges kijelentem azt, hogy az egyszerű oláh paraszt gornyikok közt is akad értelmes, tisztességes, becsületes ember, aki a szolgálatban lelkiismeretesen jár el. De ezek száma bizony nagyon csekély.

Volt elég alkalmam tapasztalni azt, hogy legtöbbje haszontalan, dologkerülő ember, aki nyomorúságos kis fizetéseért csak azért vállalta el az állását, mivel azt tartja, hogy kényelmesebb reggeltől estig az erdőben sétálni és legtöbbször az árnyas fák alatt jókat aludni, mint napestig a forró napon kaszálni, vagy kapálni. Télen pedig, ha hideg van, úgysem megy ő sehová; az ilyen ember azután, ha huzatszágaira rájönnek feljebbvalói és szolgálatából elbocsájtják, azt feleli: „Bánom is én! könnyebben megélel én, ha napszámba járok, mintha a maguk fizetéséből nyomorgok!“ — Az ilyen emberekből lesznek azután a legkitanultabb vadorzók. És miután rendszeren a közeli községből való, könnyen át-rándul az erdőbe, amelyet különben már jól ismer, valamint ismeri a viszonyokat is.

Nem tudom eléggé kárthatatni némely birtokos eljárását, mely szerint erdejébe a közeli falvakból fogad fel védőszemélyzetet. Ezek, ha csak nem kiváló becsületes emberek, akkor a helyett, hogy az erdőt és a vadakat védnék, rendszeren a vadorzók bűneit palástolják. Már csak azért is, mivel csaknem az egész falu rokonságban van velök. Esetleg a vadorzók is. Vegyünk csak példát a csendőrségről, amelyhez ez a pálya legjobban hasonlít; azokat egy helyen két-három hónapnál tovább alig hagyják, hogy a néppel szorosabb ismeretséget ne köthessenek. Kivánatos tehát az, hogy birtokosaink meszebb fekvő helységekből fogadjanak fel tisztességes, szakképzett védőszemélyzetet, amely azután kevésbé lesz részrehajló. Már most azután ily viszonyok mellett csodálkozhatunk-e azon, hogyha hazánk keleti felén hasznos vadaink szaporodásában oly lanyhaság észlelhető? Avagy szólhatunk-e vadászati szak-